

IRIMIA

REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGOS
ANO XXXIX
Nº 1021
De decembro de 2020 a
xaneiro de 2021
Benia quen constrúe
a paz!

Feliz coronadal!

Novamente
sen consenso.

O trasno

Daniel López Muñoz

Indignacións: material para un conto de Nadal

A indignación debería reservarse para as causas nobres. E a indignación dos bispos, aínda máis cando se achega o Nadal, para as causas evanxélicas, que é, ou debería ser, outra maneira de chamárense as causas nobres.

Indígnanse acaso os bispos polo feito de que nas grandes cidades, a pesar do que di Constitución, a pesar dos dereitos humanos, a pesar das encíclicas de Francisco, a escola privada concertada -ese *totum revolutum* no que están as escolas católicas xunto con empresas puras e duras amigas dos gobernos amigos- concentren os fillos e fillas "nacionais" das clases medias e altas (os hebreos de raza) e deixen en mans da pública os rapaces inmigrantes e os de baixos recursos (samaritanos e xentís)? Indígnanse por esa segregación social e racial ou están encantados con esa "opción de clase" tan dubidosa-mente *nadaleira*? (Olo: que o Nadal acontece na periferia social).

Indígnanse polo feito de que as escolas católicas se sitúen nas cidades, normalmente no centro, e non cuestionan como nas vilas e aldeas de Galicia resulta unha risa louca iso do "dereito de

elección"? (O Nadal pasa na periferia urbana)

Indígnanse polo abismo que hai entre todo iso e os "carismas fundacionais" dos Bosco, Lestonac, La Salle, Champagnat, etc... -ese fío condutor de estar cos últimos, cos excluídos da revolución industrial, cos realmente "ninguneados" por seren fillos dos ninguén-? (Os protas do Nadal non teñen sitio na pousada e xúntanse cos pastores de mala sona e tres esotéricos en camelo).

Indígnanse porque a escola católica, cando menos en Galicia, agás honorables excepcións -individuais e heroicas-, foi unha das mellores armas de desgaleguización masiva, relegando, polo xeral, o uso da lingua propia de Galicia e adaptándose de marabilla aos prexuízos lingüísticos da clientela urbana? Ou máis ben ao contrario está preocupados porque o castelán pode chegar a estar marxinado? (Está, acreditado, atención, que os pastores, Xosé e mailo burro cantaron en arameo).

De verdade que non lle ven nada de evanxélico e humanamente positivo a cousas como "garantir un reparto equilibrado e transparente do alumnado polos centros para evitar guetos", garantir a gratuidade efectiva ou evitar segregar o alumnado en colexios de nenos e de nenas?

A quen serven? De que teñen nostalgia? Cal é o seu soño? Non lles gusta o contiño de Belén?

(Por certo, os anxos dicían "paz á xente de boa vontade" e non "paz aos que teñen partida de bautismo").

Nós: un monumento de amor ao pobo galego

Neste simbólico e triste ano 2020, cúmprense cen da aparición da revista *Nós*. Unha revista na que colaboraron os persoeiros máis senlleiros da xeración a que lle deu o seu nome. 144 números, máis de 3.000 páxinas, 250 autores e trece anos de andaina ao servizo de Galiza, a súa cultura e a súa xente; un monumento de amor ao pobo galego e a cultura do seu tempo.

A “xeración Nós” foi o colectivo máis xenial e frutífero da historia galega. A ela pertencen tres xigantes da cultura galega: Castelao, Otero Pedrayo e Risco. O seu compromiso coa cultura e o pobo de Galiza sentaron as bases do galeguismo, e aínda do nacionalismo galego. “Hoxe constitúen non só obrigado, senón aínda máis, devoto punto de referencia para aqueles que queiran enro-larse na ringleira dos bos e xeneroso”, dixo Xosé Chao no “Limiar” ao libro de Victorino Pérez *A xeración “Nós”*.

Os home da xeración “Nós” chegaron ao seu compromiso coa Terra, o pobo e fala despois de moitos rodeos polo mundo adiante, buscando paraísos exóticos –“despois de tantas voltas, reviravoltas e trasvoltas”, como expuxo magnificamente Otero Pedrayo en *Arredor de si*–, e como froito dunha fonda conversión, pero acabaron dando a Galiza o grupo de xente máis cumprida e xenerosa que endexamais traballara por esta terra, este pobo e esta cultura.

O grupo Nós tivo a súa visibilidade sociocultural e histórica fundamentalmente a través da revista *Nós*. A publicación foi fundamentalmente iniciativa de Vicente Risco, o seu presidente, coa “Sociedade Nós” en Ourense. Ademais do grupo ourensán, participaron outros grupos espallados por toda a xeografía galega e de fóra de Galiza: o grupo de *A Nosa Terra* da Coruña, o de *Galicia* e *El Pueblo Gallego* de Vigo, o de *Ronsel* de Lugo, o Seminario de Estudos Galegos de Compostela, as Mocidades Galeguistas do Partido Galeguista, a Federación Universitaria Estudiantil de Santiago, etc. Pero o seu nome –todo un manifesto de afirmación galega– foi proposto por Castelao, que fixo o deseño da cabeceira e de todas as súas portadas.

Características fundamentais da xente que fixo *Nós* foron a súa xenerosidade e bondade, unidas ao amor pola súa terra e as súas xentes, a súa fe inquebrantable, a súa creatividade e a súa capacidade incansable de traballo. Unhas características escasas nos nosos tempos de distopía, nos que estamos cansos de case todo, menos de recibir o soldo a final de mes ou os ingresos que permitan ter a conta bancaria ben cuberta. Cumprirá recobralos?

A “xeración Nós”
foi o colectivo máis
xenial e frutífero da
historia galega

Amiguiños si...

Carlos Vázquez G.

Bens que do mal poden vir

Non se poderá dicir que pagou a pena pero, como “non hai mal en que non haxa ben”, cabe considerar qué oportunidades políticas pode ofrecer a realidade, por nefasta que sexa. É asunto de supervivencia.

Sen dúbida, é negativo para un goberno empezar o seu mandato arrostrando unha crise sanitaria e económica da envergadura desta pandemia. E, sobre todo, para un goberno por primeira vez de coalición e de coalición das esquerdas, con maioría parlamentaria polo gordo dun pelo e que, como tan acertadamente di o xornalista Xosé Hermida, está en permanente equilibrio. Non equilibrio, senón equilibrio.

Con todo, hai derivacións positivas desta crise. En primeiro lugar, tanto o novo goberno como a oposición tiveron que revisar e acomodar á nova situación as estratexias previstas e pasar “das musas ao teatro”. Deseguido, o carácter global da pandemia fixo saltar polos aires as receitas neoliberais que, ante a crise do 2008, asumira sen pestanexar a UE, que tanto sufrimento trouxeron para as clases medias e modestas e que tanta desigualdade e pobreza xeraron. A UE renega agora da nefasta austeridade suicida e aplica políticas e libera fondos para a protección da cidadanía. Políticas e fondos que, ao coincidiren en España cun Goberno das esquerdas, permitiron medidas como a suba do salario mínimo, o establecemento do ingreso mínimo vital, a implementación dos ERTE ou axudas decisivas para tantos autónomos.

Ademais do sinalado, que non é pouco, tamén é posible que esta pande-

mia nos aprenda que o público é cardinal para a estabilidade social e o benestar, así como moito máis eficiente e eficaz para abordar problemas económicos e sociais, contradicindo a propaganda infame neoliberal, que enxalzaba hiperbolicamente o individual e privado e denigraba o público e comunitario para favorecer o negocio especulador. Parece que caemos na conta da importancia do Estado, ao que agora todo deus recorre porque é o único que dá respostas eficaces. Seica empezamos a valorar o sentido da fiscalidade e que non cabe rebaixar impostos a todos, senón máis ben subir uns e baixar outros, nun exercicio efectivo de xustiza fiscal.

En definitiva, esta pandemia pode acercarnos á convicción xeral da necesidade imperiosa de abordar políticas globais de fortalecemento do público e colectivo, de defensa do medio ambiente, de asunción dos coidados, de superación das desigualdades e de repulsa do patriarcado.

Aproveitar os bens que do mal veñen sempre será unha boa estratexia.

É posible que esta pandemia nos aprenda que o público é cardinal

A vaquiña polo que vale

Pedro F. Pedrouzo Devesa

IRIMIA

A COVID e as súas metáforas

A enfermidade é a cara nocturna da vida, unha cidadanía máis cara. A todos, ao nacer, outórgannos unha dobre cidadanía, a do reino dos sans e a do reino dos enfermos. E aínda que prefiramos usar o pasaporte bo, tarde ou cedo cada un de nós vese obrigado a identificarse, polo menos, por un tempo, coma cidadán daqueloutro lugar. Con estas frases comezou Susan Sontag o seu ensaio *A enfermidade e as súas metáforas*, un libro que, canda *A sida e as súas metáforas*, segue en esencia vixente, e máis nun tempo no que a COVID pasou a engordar o catálogo dos males temidos por todos.

Non lembramos ningunha enfermidade cun impacto social tan grande como a COVID, unha enfermidade que une dous males: a nosa ignorancia ante ela e a enorme vulnerabilidade que nos fai sentir. Malia a resistencia social que amosamos para cambiar os nosos hábitos, paseniñamente a COVID xa non so dificulta, senón que impide a nosa relación cos demais.

Cando descoñecemos a orixe dunha enfermidade, a forma de contaxio ou a cura, adoitamos buscar explicacións que nos permitan comprender o inexplicable. Os pobos antigos fabricaron os seus mitos (Adán e Eva, os deuses do Olimpo, etc.) Hoxe, desde a superioridade do coñecemento, burlámonos da inxenuidade destas historias. Pero cando regresamos a ese punto de partida da ignorancia (como nos pasa na actualidade coa COVID-19), seguimos facendo o mesmo: asociamos a enfermidade á laxitude moral dos que a padecen; ou culpamos os outros, ben sexan estranxeiros ou membros dunha minoría temida. A que asociamos a COVID? Á crise ecolóxica, á gue-

rra biolóxica, aos intereses económicos entre nacións, á conspiracións, á incapacidade política de tomar medidas eficientes (existen?), á despreocupación de grandes sectores da poboación que se cren invulnerables.

Ante o medo de que todos poidamos ser transmisores, intensificamos a prudencia, caneamos a relación ou recluímonos na nosa zona de seguridade. Nos lugares nos que nos rodeamos de xente máis prudente ca nós, alixeiramos a protección. Nos lugares máis descoidados, intensificámola.

Parafraseando a Susan Sontag, poderíamos dicir que, amadriñadas pola enfermidade, as apertas e os encontros cos nosos coñecidos son o novo rexistro de medos nos que vivimos hoxe. Nunha pandemia na que se enxerga a curto prazo unha vacina, pero da que parece distante a curación, todo o noso sistema afectivo de proximidade co outro encóntrase hipotecado polo medo ao contaxio.

En paralelo á investigación médica e ao reto económico, está e estará a recuperación do noso mundo afectivo.

Todo o noso
sistema afectivo
de proximidade
co outro
encóntrase
hipotecado

O peto do santo Antón

Rubén Aramburu

Loliña da Tapia naceu en casa pobre. De nena pasou frío e fame e roía codias de pan de millo mirando con envexa as casas que tiñan forno e cocían pan trigo. Na casa non había forno e media ducia de pícaros durmían por riba daquela vaca que pouco leite daba. Andou descalza apañando nos toxos e traballando a xornal. Namorou de Evaristo do Casal, pobre coma ela, e casaron. Loliña pediulle a Evaristo que cumprira seu soño dende nena: ter forno na casa. Con moito esforzo fixeron o forno e Loliña pasaba as horas mirando aquel burato na parede soñando con ter un monte onde cortar leña e prender lume para quentar o forno. En moitos anos aquel forno non coceu. Co tempo mudou para mellor a familia e Lola da Tapia é agora unha velliña que algún día coce pan para os netos con moito agarimo. O malo -cóntame- é que os netos prefiren *panbimbo*.

Chámanos o Advento a cocer un pan saboroso e aprender as crianzas o recendo do auténtico. Espertadores de vidas adurmiñadas polo consumo e unha globalización que deshumaniza. Convidáanos o Papa Francisco nesa carta bonita que nos escribiu: Todos irmáns.

Hai educadores que cocen pan todos os días e apréndenlle a saborealo á xente moza. Entre eles o amigo Xabi Blanco, guieiro de tantas romaxes que pasa un advento algo duro por mor da saúde. A xente toda de *Irimia* dámoslle azos e abrazos! É un tipo verdadeiro que sabe da tenrura de Xesús e do pan trigo cocido nos fornos da Galiza. O Xabi, na Romaxe da vida, endexamais ha repartir panbimbo. Forza irmán!

O CARRABOXO por XOSÉ LOIS

O peto común

Teresa Souto Loira

IRIMIA

Os nenos e nenas que hoxe medran serán a sociedade de hoxe e mañá, son o agasallo máis grande da nosa terra. Por iso, as persoas adultas temos unha grande responsabilidade e obriga de coidalos e protexelos, e facelos persoas maduras con crítica e criterio para que voen na súa futura independencia como persoas membros da comunidade sen gaiolas. Celebramos que en Filipinas fora aprobado o proxecto de lei que prohibe os matrimonios antes dos 18 anos e legisla sobre a igualdade de xénero. Oxalá a sociedade, a lexislación e as familias protexan estas nenas dos matrimonios forzados, e se lles permita medrar libres de violencia como nenas que son. Pero, non hai que viaxar a Filipinas para observar que non se protexe os menores. En España desprotexemos, por exemplo, os menores non acompañados, que primeiro os chamamos MENAS, como se fose unha marca, un estigma, unha tribo urbana homoxénea. Métese en centros de menores sen dotalos de recursos e apoios suficientes e cando cumpren a maioría de idade non todos/as acceden a centros ou recursos de emancipación e quedan abandonados nas rúas, desprotexidos

incluso a nivel administrativo, sen documentos, sen permiso de residencia. Quizais os nosos recursos vulneran aínda máis os máis vulnerables, e a sociedade culpabiliza os inocentes e condénaos a ser carne de canón; visualiza o problema nas persoas, non na falta de oportunidades, non nos fallos do sistema e na desprotección continuada que se lle ofrece.

Rumores de esperanza

Xan Guillén

Acabo de escoitar que os publicistas están a pasalo mal porque teñen que lanzar as súas campañas de Nadal sen saber como viviremos esas datas. Ten que ser difícil lanzar unha mensaxe para vender algo sen saber se poderemos saír en fin de ano, se poderemos xuntarnos cos nosos vellos, sen saber se poderemos ter ceas de empresa ou se os rapaces volverán á casa.

Os que cremos na mensaxe de Xesús de Nazaret témolo máis doado porque coñecemos que antes do Nadal está o Advento. Tempo de espera e de esperanza. Agardamos por un Neno que dá sentido nun mundo que carece del. Un curiña, cando ía de pascua xuvenil, díciame que sen Coresma non había Pascua. Eu agora doulle a volta ao seu argumento e digo que sen Advento non hai Nadal. Que temos que ter esperanza nun mundo mellor. Que nestas festas o Apalpador, os Reis, Santa Claus ou os Santos Inocentes tráennos unha vacina para certos males. E que esa vacina é para todos e todas sen distinción. Que volvamos ser o que somos. Que deamos bicos e visitemos os nosos vellos. Que a nosa mocidade volva reunirse e que se divirtan. Que nos xuntemos para tomar o cocido, o churrasco ou o polbo. Que poidamos ver sorrisos nas facianas e volvamos tomar o café na nosa cafetería de confianza. É Advento, tempo de rumores...

CHORIMA é unha asociación cultural a prol da lingua que naceu en Lalín o pasado mes de outubro. A asociación quere traballar na reivindicación do patrimonio lingüístico, cultural, político e histórico, unindo o seu labor ao doutras asociacións locais de Galicia que fomentan o uso, a aprendizaxe e a descuberta de diversos elementos e mesmo o recoñecemento de artistas locais (de feito, o seu propio logo foi deseñado por Lúa, unha artista da comarca).

TOUTES APÔTRES! (Todas as mulleres apóstoles!) é un colectivo francés comprometido coa igualdade das mulleres na Igrexa. En outubro publicaron unha declaración de oposición á designación do novo arcebispo de Lyon (cargo ao que se postulara á teóloga Anne Soupa) argumentando que se a Igrexa non nomea as mulleres para responsabilidades reais, desaparecerá. “Onde están os signos de apertura, da fin dunha segregación clerical? Cando veremos a designación dun membro do pobo de Deus por elección?”, preguntan.

Para defender a Galega/Dígoche de corazón/Calidade informativa/Menos manipulación: esta copla valeulle a **SARA** unha rifa da CRTVG polo seu apoio ao colectivo Defende a Galega, ao tempo que a facían responsable da posible desaparición do espazo de regueifas do programa “Luar” onde participou. Porén, o “Vai de regueifa” seguiu adiante na Amentres Sara, segundo di, volveríao facer. Defende a Galega superou en novembro os 130 venres negros denunciando a manipulación nos medios públicos galegos.

A veciñanza de **SAN FACUNDO DE RIBAS DE MIÑO**, en Paradela, decidiu aló polos anos 90 que no seu camposanto figurasen todas as lápidas escritas (ademais de cun deseño e tipografía iguais) en galego, o que o converte no único do país no que o último adeus dáse na lingua propia. O conxunto foi declarado monumento nacional en 1982, e acolle nun contorno rodeado de viñas un mosteiro fundado no século XII para acubillar os peregrinos que se dirixían a Compostela.

Carlos Quintá e Pedro Pascual publicaron logo de cinco anos de traballo o cancionero **“DE BOTÓNS”**, nome co que se coñece o acordeón diatónico en moitos lugares de Galicia. O libro selecciona parte do repertorio musical galego adaptado ao instrumento, está escrito con perspectiva de xénero e inclúe pezas de territorios que algún día tamén foron galegos ou cos que non existe unha barreira cultural (Eo-Navia, O Bierzo, León ou Portugal).

Un dos locais que acollen parte da programación cultural no Barbanza é o **TEATRO CINE ELMA**, na Pobra do Caramiñal. Foi deseñado por Antonio Tenreiro, quen tamén proxectou o cine Savoy, a sede do Banco Pastor e a Casa Barrié na Coruña e o Cinema Fojo de Ortigueira. Inaugurouse no 1953 e hoxe está totalmente rehabilitado. O ELMA acolle unha variada programación que xestiona o concello e resulta unha boa opción para as tardes de (case) todos os domingos de inverno.

A FURGOLIBRO da tía Ni é unha librería ambulante con servizo a domicilio que circula polos mercados das Rías Baixas, recolle pedidos e mesmo atende con cita. A súa promotora, Nieves Loperena, compra e vende libros, empréstaos, e ten acondicionada a Furgolibro para poder gozar do pracer da lectura. Pódese contactar con Nieves a través das redes sociais e tamén en Gaxate, A Lama, onde ten un local cunha morea de obxectos moi interesantes.

A REDE DO PATRIMONIO CULTURAL é unha agrupación de moitas entidades que entenden o noso patrimonio como un dos principais activos sociais, identitarios e económicos de Galicia. Aposta pola defensa e posta en valor do patrimonio material e inmaterial e sitúa a educación formal e informal como un obxectivo central no seu desenvolvemento e nas súas accións. A través da RPC visibilízanse as accións das entidades participantes alén das súas canles habituais de difusión (www.redepatrimonio.gal).

Cristina Palacios

“Hai un imaxinario colectivo da realidade trans totalmente falso”

Neste momento que está sobre a mesa e a debate a “Lei trans” conversamos con Cristina Palacios, muller de corazón grande e xeneroso, e “activista activa”, como ela mesma se define. Este é un “Ferrados” de “mover os marcos” en positivo facendo da “leira particular” unha loita colectiva.

Como empeza toda esta andadura, Cristina?

En agosto de 2014 a miña filla de tan só 8 anos, decide dar o paso de amosarse e vivirse públicamente como a nena que sempre soubo que era, pero que se agochaba na nosa casa. Este tránsito social implica que teñamos que loitar moito o feito de ser recoñecida como Sara no seu colexio e que sexa tratada coma calquera outra nena. Tamén temos que iniciar unha loita para que sexa recoñecida a súa identidade no Rexistro Civil de Lugo e así poder mudar toda a súa documentación co seu novo nome sentido. Todas estas loitas que temos que facer en solitario fanme entender que se quero que a miña filla teña os mesmos dereitos que o meu fillo, é necesario buscar outras familias (que nese momento non existían publicamente) e comezar unha loita colectiva polos dereitos das crianzas e adolescentes trans en Galiza. A extratexia que emprego para atopar outras familias é saír nos medios para denunciar as nosas loitas persoais querendo, ademais, abrir un debate sobre un tema que se mantiña totalmente oculto: a existencia da transexualidade infanto-xuvenil. **Supoñemos que nunha realidade que se está empezando a visualizarse non**

Chámome Cristina Palacios, nacín en Barcelona, vivo en Outeiro de Rei, casada e nai dunha rapaza de 14 anos e dun rapaz de 12. Son Diplomada en Traballo social e traballo como docente. Socia fundadora e presidenta de ARELAS, asociación de familias de menores trans de Galiza dende 2015.

che faltaría que facer, en que consiste o teu traballo?

Basicamente son unha activista moi activa que fai de todo. Dende atender o teléfono para tranquilizar, acompañar, informar ou asesorar familias e menores trans sen apoio familiar, dar formación sobre diversidade sexual e contra a LGTBIfobia a alumnado e profesionais de diferentes eidos, ata reunirme coas administracións para reclamar dereitos trans. Ser presidenta de ARELAS implica selo todos os días as 24 horas porque sempre estou pensando ou argallando para facer alguna actividade ou acción de sensibilización e visibilidade. Desgraciadamente, no campo da transexualidade infanto-xuvenil está todo por facer e falamos de menores polo que o tempo sempre vai contra reloxo.

E como persoa que che achega esta loita?

Dende hai máis de 5 anos, teño unha vida moi intensa, que non me permite ter tempo para min pero que ao mesmo tempo resulta moi interesante. E aínda que hai momentos moi duros, coma cando escoito relatos de menores trans que son menosprezados e rexeitados polas súas familias, ou cando vexo os ataques inhumanos das TERF (Feminista Radical Trans-Excluínte) cara á miña filla ou compas trans, o certo é que neste camiño teño pasado momentos impagables e difíciles de esquecer. Ser nai de Sara e presidenta de ARELAS, tenme permitido coñecer e traballar con persoas moi lindas e xenerosas que dende o primeiro momento quixeron sumarse á nosa loita. Que falan da miña filla como se fose unha familiar pola que se preocu-

Dereito a ser diferentes

pan. Iso é algo que non o esquecerei. Tamén teño atopado moitas familias que cada unha, á súa maneira, axudaron moito a acadar os logros destes últimos anos. Aínda que teño que dicir que o que máis felicidade me achega é ter compartido tantos momentos con tanta rapazada da que tanto teño aprendido.

Nestes anos de traballo, que avances levades logrado?

Nestes máis de cinco anos producíronse moitos logros que marcaron e marcarán a historia de Galiza, como o

No campo da transexualidade infanto-xuvenil está todo por facer

cambio de nome da miña filla sendo a primeira de Galiza, a aprobación do Protocolo Educativo para garantir a Igualdade e non discriminación por Identidade de Xénero, o primeiro cambio de nome e sexo dun rapaz de Coruña, a conxelación dos ovocitos dun rapaz trans a través do SERGAS, poñer en marcha a primeira exposición itinerante sobre persoas trans e ser finalistas nos premios Mestre Mateo cun documental sobre transexualidade, etc. Tamén impulsamos xunto a outrxs activistas e entidades LGTBI+ galegas, unha lei galega de identidade de xénero, que aínda que non saíu adiante polo voto en contra do PP, logrou que por primeira vez se debatese sobre a necesidade de recoñecer dereitos humanos das persoas trans en Galiza.

Supoñemos que non será un camiño doado, que vos teredes que enfrontar a moitas resistencias...

O maior atranco ao que temos que facer fronte é o enorme descoñecemento sobre a realidade trans infanto-xuvenil tanto por parte dxs profesionais cxs que as nosas crianzas se teñen que relacionar, como a sociedade en xeral. Hai un imaxinario colectivo da realidade trans totalmente falso, cunha gran carga de ideoloxía e totalmente transfóbico. E o problema non é só o descoñecemento, senón que hai persoas que ademais de non saber non queren escoitar a realidade que desmontaría os seus prexuízos.

Como ves esta loita en relación co futuro?

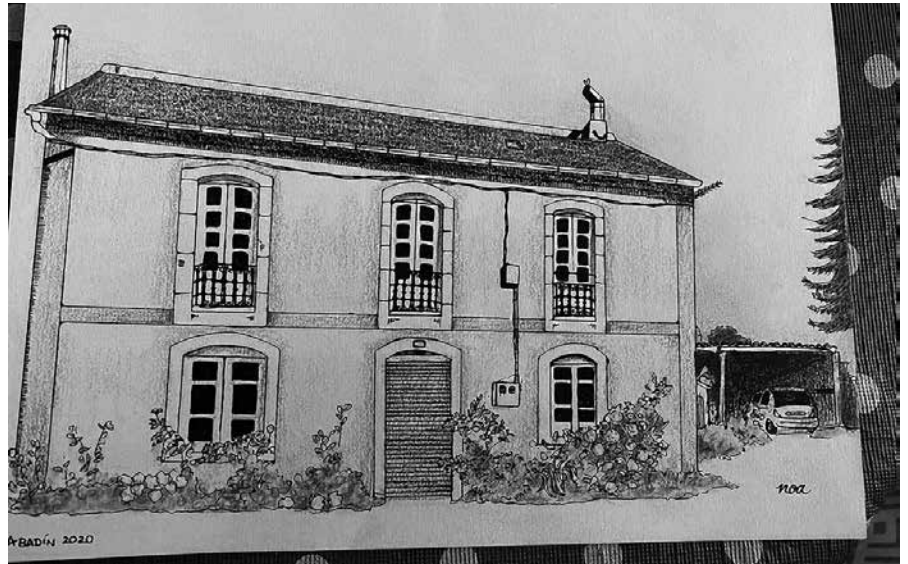
No que máis me estou a centrar agora é en achegar o meu gran de area para poder sacar adiante unha lei trans estatal que garante o recoñecemento de dereitos humanos das persoas trans, a despatoloxización e a autodeterminación das identidades trans, o que suporía, que dunha vez por todas as persoas trans puidesen vivirse libremente, que fosen recoñecidxs como

ciudadáns de primeira. Non se pode tolerar que nun país que se recoñece democrático, exista unha parte da súa sociedade que cada día ten que loitar por dereitos que ao resto de persoas se lles recoñece polo feito de nacer. Falo de persoas que cando manifestan a súa identidade son cuestionadas e negadas polas propias familias, persoas que cando se visibilizan (sobreto do as nenas/mulleres trans) son tremendamente acosadas e violentadas por incumprir as normas de xénero. Persoas que para poder existir social e legalmente teñen que pasar por diagnósticos, controis e tutelaxes de profesionais da saúde mental e medicina. Que sofren taxas de desemprego de ata o 90% en moitos casos, obrigadas a mal vivir na precariedade laboral e social. E agora, ademais, sendo atacadas por unha minoría feminista que as trata como ficcións de home/muller ou como froito dunha teoría. Acaso as nosas crianzas saben algo de teorías? Evidentemente non. Só saben de loitar cada día contra o cuestionamento, o rexeitamento e as violencias dxs políticas de xénero que se negan a aceptar que alguén que ten pene non sexa neno ou que alguén que teña vulva non sexa nena. Sen esquecer as persoas Non Binarias, aínda moito máis incomprendidas e cuestionadas socialmente. Oxalá poida saír adiante esta lei que xa está en marcha en comunidades autónomas de España e noutros países, levando certa tranquilidade e felicidade as persoas trans.

“Aprendemos a humildade, o coidado dos veciños, da xente máis débil”

No mes de setembro pasado tres relixiosas da Sagrada Familia de Burdeos, Rosa Fernández Calle, Paquita Mutuberria Pikabea e Izaskun González Garmendia deixaban a súa casa en Abadín, Lugo, despois de 33 anos de vivir, animar e compartir. IRIMIA quixo conversar con elas neste momento tan significativo da súa traxectoria e presentalas aquí na primeira entrega desta serie que demos en chamar “irmandade aberta”, con casos e cousas que xa están pasando e que teñen moito que ver co que se di na carta Fratelli Tutti de Francisco. Manolo Regal axudounos nisto.

Un ser humano está feito de tal xeito que non se realiza, non se desenvolve nin pode atopar a súa plenitude se non é na entrega sincera de si mesmo aos demais. Nin sequera chega a recoñecer a fondo a súa propia verdade se non é no encontro cos outros: Só me comunico realmente comigo mesmo na medida en que me comunico co outro. Isto explica por que ninguén pode experimentar o valor de vivir sen rostros concretos a quen amar. Aquí hai un segredo da verdadeira existencia humana, porque a vida subsiste onde hai vínculo, comunión, fraternidade; e é unha vida máis forte que a morte cando se constrúe sobre relacións verdadeiras e lazos de fidelidade.

Carta Encíclica “Fratelli Tutti” sobre a fraternidade e a amizade social. Nº 87.

Así que logo 33 anos en Abadín?

Pois si. Van aló 33 anos que chegamos a Abadín. Foi no 1986, cando Rosa, Paquita e Esperanza Villanueva empezamos a buscar a posibilidade de ir vivir ao mundo rural en Galicia. Parecíanos que, dada a pouca valoración que en todos os sentidos se lle daba ao rural, era oportuno levar a Boa Nova de Xesús fundando unha comunidade nalgúnha zona onde non houbera moita presenza relixiosa e se vivise dunha maneira pobre e sinxela. Non respon-

diamos á petición de ningún bispo nin cura. Tratábase dunha busca desde nós mesmas, seguindo a chamada do Espírito desde a nosa Congregación.

Por que logo en Abadín?

Conectando con persoas coñecidas empezamos a buscar sitio na diocese de Mondoñedo-Ferrol. Don Uxío García Amor, daquela Vigairo Xeral, Xosé Antón Miguélez e Manolo Regal, curas en Romariz, acolléronnos fraternal e agarimosamente. Ofrecéronnos para

Chegamos a
Abadín nunha
busca desde
nós mesmas,
queríamos ser
unhas máis entre
a xente

vivir a reitoral de Abadín que estaba deshabitada. Instalámonos nela en setembro do 1987.

E de que viviades?

O bispado ofreceunos unha axuda por servizos catequéticos, pero nós queriamos vivir do noso traballo remunerado como unha familia máis, compartindo loitas, festas, a fe, e sobre todo vivir en fraternidade con todos desde a xente máis necesitada e excluída.

Ese era, logo, o voso proxecto de vida, sen máis?

Si. Queriamos inserirnos entre os veciños e veciñas, ser unhas máis entre elas, aprendendo a vivir cos costumes que había aquí, co idioma, con todo, e desa forma vivir o evanxeo ao estilo das primeiras comunidades cristiás, na Sagrada Familia, *“para espallar e fortalecer a fe en todos os ambientes”*.

E todo foi indo conforme a ese plan?

Si, menos que no 1988 Esperanza, que tanto traballara preparando este proxecto, morreu nun accidente de tráfico. Neste momento Izaskun veu para substituíla.

E destes conseguido vivir do voso traballo?

Pois si, claro, Rosa foi traballando de enfermeira, que tiña esa formación; Paquita no colexio de María Mediadora, en Vilalba, onde se atendía a nenos e nenas que proviñan de familias con problemas, e Izaskun no servizo doméstico polas casas. Iso era o que queriamos, para ser coma unhas de tantas. Vivir e compartir con outras

Convivimos activamente coa veciñanza e axudáronnos a medrar na fe e a vivir contentas

persoas, como tamén outras persoas compartían con nosoutas. E así ata que nos fomos xubilando.

E a xente que opinaba, que vos dicían?

Despois da estrañeza primeira, fóronnos acollendo coma unhas veciñas máis, con confianza. Algunhas veces interesábanse por cousas da nosa vida, como cando nos preguntaron como nos organizabamos cos cartos, e, ao explicarlle que todo o tiñamos en común e que compartiamos os nosos cartos con outra xente que tiña necesidades, e con outras comunidades, sorprendíanse, valorábano, gustáballes...

Irmandade Aberta

“Aprendemos a humildade, o coidado dos veciños, da xente máis débil”

Non eran moitas as monxas que decidían vivir na aldea, non si?

Naqueles anos creáronse varias comunidades relixiosas no rural de Galicia e pronto sentimos a necesidade de comunicarnos. Empezamos a reunirmos e foi medrando entre nós unha acollida e amizade preciosa, que seguimos gozando e coidando.

Diciades que participabades nas cousas da aldea, por exemplo?

Pois, mira, na forte resposta popular ante a cota empresarial, nos problemas co leite, as minas, o Prestige..., foron oportunidades para medrar na necesidade de unión entre todos.

Chamaría a atención a vosa presenza nesas lides, non?

Igual si. Nós convivimos activamente coa veciñanza e axudáronnos a medrar na fe e a vivir contentas.

E vós axudabades a que a xente tamén medrase na fe e vivise contenta?

Supoñemos que si, iso é o que tamén queríamos. Colaborabamos cos rapaces e rapazas na preparación para vivir os Sacramentos. Participamos no Movemento Junior, en excursións e convivencias. Tamén formamos parte do Movemento Rural Cristián, e participamos na lectura comunitaria do Evanxeo con xente de diferentes parroquias. Participamos tamén nos proxectos pastorais da diocese de Mondoñedo-Ferrol.

Que aprendestes dos vosos veciños e veciñas?

Moitas cousas: a orar en grupo, onde moitas veces as súas expresións deixá-bannos sorprendidas. A vivir co pouco, co necesario, sen acaparar. A com-

tir o que hai na casa: ovos, sementes, produtos da horta, leña. A relativizar moitas cousas. A paciencia para observar, esperar o momento oportuno, non acelerar procesos. A humildade, a atención e coidado dos veciños, especialmente da xente máis débil. A capacidade de relación e de festa. A riqueza do idioma e da cultura con todas as súas variantes. O valor calado e fundamental das mulleres...

Moitas cousas, non?

Si, moitas cousas. Non sei o que nós puidemos deixar de ben entre a veci-

Ímonos de aquí con moito no corazón, na vida

ñanza, pero ímonos de aquí con moito no corazón, na vida. E por iso, ao marchar, queremos cantar esa oración que cantamos tantas veces e que expresa moi ben os nosos sentimentos, sabes? Esa que di “Porque es grande noso Deus e vén de ti canto é bo, desde esta nosa terriña, dámosche grazas Señor”

E por que vos ides, logo, de Abadín?

Non por querenza propia, pero había que reorganizar as comunidades da nosa Congregación; somos poucas e moi maiores, e pedíronnos facer este cambio buscando o ben de todas.

Pois Rosa, Izaskun, Paquita, grazas, no nome dos veciños e veciñas de Abadín, no nome da aldea. A vosa presenza espertou en nós admiración e as ganas de facernos máis e mellor familia. Grazas.

AGRADECEMENTOS

*Grazas a ti, Rosa,
pola túa inmensa e tenra sociabilidade,
amiga, coñecida e coñecedora de todas e de todos.
Ti, cando morras e Deus te recolla,
poderás dicir de ti o que de si dicía o bispo Casaldáliga, morto hai pouco:
“Ao final do camiño hanme dicir:
--Viviches? Amaches?
E eu, sen dicir nada,
abrirei o corazón cheo de nomes.”*

*Grazas a ti, Izaskun,
muller e monxa andarega,
ata o derradeiro momento,
amiga de silencios e pobrezaas,
escasa en falares pero abundante en solicitudes,
co don especial que Deus che deu
para atopar o marabilloso,
agochado baixo as aparencias máis curtas e insignificantes;
e tamén para acompañar todo o fráxil
cara ao esplendor da vida.
Milagre de muller para os milagres do Espírito.*

*Grazas a ti, Paquita,
a da risa solta e frecuente como bandeira,
a dos cantares vivos,
a amiga de bailar e incitarnos ao baile, á festa.
Cunha alegría vivida no fondo do teu corazón
coma un regalo de Deus,
coma unha fermosa planta coidadosamente coidada,
coma unha chamada firme á confianza, á esperanza.
E grazas tamén
polo seguimento e coidado que tiveches
de persoas e familias desnortadas,
para que a ledicia puidese plantar a súa tenda
en todos os rostros, en todos os corazóns, en todas as casas.*

*Foi unha bendición de Deus tervos ao noso lado.
Ídesvos, pero queda connosco a vosa herdade,
coma unha planta fermosa que hamos coidar
para que medre e nos axude na tarefa que temos nas mans.
Onde esteades e como esteades,
unidos, unidas sempre pola fe, pola esperanza, polo amor,
no nome do Deus da vida que nos xuntou na terra e nos xuntará no ceo.*

Boa nova

Christina

O parto eterno da esperanza

Para mamá, que me deu a luz e que eu
acompañei para voltar ela a Luz

Nadal, eses días cheos de ilusión, luces e sorrisos, delicias e praceres sen número, encontros cálidos ou non, rebumbio e descoloque pactado por séculos de “celebrar o Nadal”.

Esquecemos ás veces que o que ocorreu, naquel lugar que imaxinamos carente de todo o que moitos de nós andamos sobrados... escuro, frío e con ben pouca seguridade sanitaria, o que aconteceu foi un parto. Unha muller feita de ligamentos, músculos, osos, pel e entrañas coma calquera de nós expulsou do seu corpo, entre posibles laios, con respiración difícil un diminuto outro ser feito das mesmas materias, probablemente cuberto de sangue e nu, mal acabado e desvalido. Ese feito, que nunca se representa nos beléns é invisibilizado, evitado, deixado á discreción da imaxinación de quen queira usala. Un humano saíndo dunha vulva. Unha muller traballando e dándoo todo para ser a canle pola que a luz chega ao mundo, iso é, que da a luz.

Logo dunha preñez de incontables eventos, coas súas baagoas e suspiros, dúbidas e gozos ven a espera apertada dos derradeiros días... como será? Quen é el, ela? Hei ser quen?

Veño por aquí a ofrecervos a figura previa, a que nunca vin aínda feita estatua pero que rebule nas miñas tripas cando chega o Advento, ao par que rebolen todas as imaxes dos corpos expostos nesas camas de UCI, nas ambulancias que chían a todas horas aquí ao pé do hospital e os helicópteros estrondosos que sobrevoan o meu tellado e traen corpos que foron un día dados á luz para traer a Luz. En cada sirena escoito o berro da vida querendo parir máis vida, tirar por ela nunha tensión de parto, de esforzo superior.

Cando dicimos “veña o teu Reino” podemos ficar parados, á expectativa, ou axeonlladas, quen sabe, como María ás poucas horas de parir no belén. Que dor!! Parece que o Reino vai caer do ceo, perdoando, como caen as croquetas pola noite dalgúns pisos de veciños ante as miradas alzadas dunha ducia de gatos que vimos de atopar

**O Reino está tamén
dentro de nós, por
igual en todas. A
nosa parte consiste
en parilo.**

aí fora e perderon os azos de cazar, de procurar o alimento.

Belén (*beith-lehem*) é a casa do pan, unha casa onde se berra, polo pan, pola xustiza, pola saúde, pola ausente, e non lle chove nada do ceo... o que ven, ven con esforzo, suor e bágoas, ven con dúbidas e hai que *facelo*. O Reino está

entre nós, pero tamén *dentro* de nós, por igual en todas. A nosa parte consiste en parilo. A esperanza compriciala, alimentala e traballala... como a terra, como a humanidade.

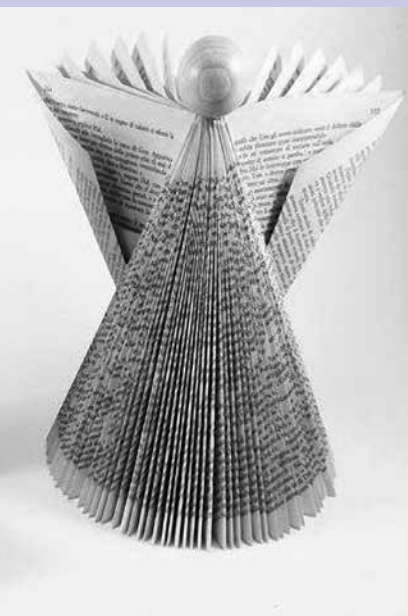
O aviso de Deus à avoa Eva ben puidera ser un consello agarimoso e instrutivo de como había de chegar a vida polas mulleres “con dor” de morte e infinda ledicia pola vida nova. Unha promesa agochada e non castigo?

A pandemia é comunión con tantos partos polo mundo, remotos ou próximas. Achéganos a diques e praias de afogados, camiñantes e acampados que procuraron a luz, e seguen a procurar. Achégannos a esas horas de luscofusco en que a morte e a vida saúdanse nun intre, o nacemento e a morte, esas horas en que Deus nos visita cos seus distintos nomes e traxes, esas horas que, se te paras...

E hora de parilo, de dalo a luz á Luz, sacala de dentro para dala a quen procura sentido, quentura, camiño e esperanza. **Haberá Nadal, sempre haberá Nadal.**

Marisa de Corme

Celebrando o Nadal na casa

Vivimos tempos revoltos, nos que comunidades e familias non se poden reunir tanto como quixeran. Parece que este ano non imos poder sentar á nosa mesa a toda a familia ancha, nin cantar e celebrar en cotillóns, en pendellos, nas rúas, nos bares,.. Hai un virus no ar que nos está a mostrar as nosas debilidades.

Pero este virus que nos impide xuntarnos tanto como quixeramos tamén pode ser unha oportunidade para celebrar dun xeito novo o Nadal na casa. A pandemia dános unha oportunidade para deixar de lado o que tantas veces criticamos: o Nadal como festa dedicada ao consumo, os fins de ano amnésicos, as cabalgatas de Reis como atrofia consumista da ilusión de nenas e nenos, etc.

É tempo de ensaiar novas liturxias, máis centradas no que de verdade importa. Nadal é unha festa óptima para a celebración na casa porque celebramos un nacemento e iso é algo que acontece no seo do fogar, no corazón da familia e das persoas. Por iso vos propono que, con ritos sinxelos, deamos fondura e esperanza nas nosas casas a este atípico Nadal. Aproveitade para ensaiar novas liturxias que nos dean esperanza. Parade a escoitarvos e inventade con sinxeleza novas formas de estar na festa. Aquí van unhas sinxelas propostas:

En Noiteboa celebramos o nacemento de Xesús: unha nova oportunidade para a Humanidade. Antes de cear, facede relato da familia e amizades e facédevos presentes para quen vaia estar so ou soa. Se os hai, facede a nenas e nenos os protagonistas da noite. Poñede o Nacemento no medio da mesa na que ides cear: o neno Xesús, Xosé e María. Lembrade que as cousas boas da vida se cocen na familia. Antes de empezar a comer cantade unha (ou dúas) panxoliñas todos xuntos, arredor da mesa co Belén. Prendede candeas nomeando ás persoas que están lonxe e que non nos acompañan fisicamente, pero que facemos presentes coa luz. Unha chamada de vídeo neste momento pódela facer participar desde a distancia.

Nun momento da cea, preparade un brindado no que recordemos ás persoas queridas que non están e tamén ás que están nos hospitais nesta noite, tanto doentes coma coidadoras. Alzade os vosos vasos e brindade sabendo que Deus está con elas. E cantade, porque quen canta os seus males espanta.

En Ano Vello preparade a cea poñendo pequenos detalles de esperanza debaixo de cada servizo da mesa. Poden ser tarxetas de cores, debuxos ou felicitacións: calquera cousa que caiba debaixo dun prato.

Despois de cear collédevos das mans, pechade os ollos e cantade unha canción de esperanza. Pedide desexos que enchan de esperanza o ano que vai vir. É probable que non vaia ser mellor que o que estamos a deixar, así que temos que coller forzas. Cando todas as persoas teñan expresado os seus desexos, levantade os pratos e abrida as tarxetas. Ás 12 da noite, facede o rito das badaladas e as uvas, brindando por un novo ano no que non falten a alegría e a esperanza.

Cantade e bailade nas vosas casas. Facede delas un espazo de festa e xogo porque temos por diante un ano incerto que non por iso pode deixar de ser feliz.

...e para a Festa dos Reis? Podedes inventar algo vós, que seguro se vos ha dar ben!!

Bo Nadal!

**É tempo de ensaiar
novas liturxias, máis
centradas no que de
verdade importa: a
esperanza.**

ROMAXE DA LAGOA DE CASTIÑEIRAS

Sentín o pasamento do amigo Xesús Acuña. Viviu con valentía o seu vivir. Na súa lembranza agarimosa repaso os avatares da Romaxe da Lagoa de Castiñeiras, que lle ocasionou suor e sangue. Todo ao fío do “peto” que escribiu recentemente Rubén Aramburu na súa memoria.

Suores e excomuñóns

Dentro de *Irimia* eu, xunto con Chao, tiñamos a responsabilidade directa das Romaxes. Iso levaba consigo mareos e viaxes. Chao di na introdución ao libro de Victorino: “Raña dende un principio foi o responsable máximo da Romaxe e durante moitos anos levoulle o mellor das súas ocupacións”. É algo esaxerada esta expresión. Moitos máis suores me causou a Cantareliña ou Boa Nova.

A máis laboriosa foi a dos Peares. Incluso para os permisos civís tiven que ir, desde San Sadurniño, ao Concello da Peroxa e ao Goberno Civil de Ourense. Todo eran problemas que houbo que solucionar a base de arrastrar a zoca, para despois acabar excomulgado polo Sr. Tamiño. Non houbo colaboración de cregos nin de leigos da zona. Tamén me vin obrigado a presidir de novo a celebración, coma xa fixera en *Irimia*, porque ninguén quixo aceptar esa “distinción”.

Pero que pretendedes coa Romaxe?

Sobre as Romaxes escribiu moito e axeitadamente o amigo Tori (“A Romaxe de Crentes Galegos” – Asoc. Irimia 1997). Soamente quero aclarar

algo ao que se refire cando fala da cuarta, a da Lagoa de Castiñeiras. Nunha das xuntanzas que se celebraron en Praceres, acollidos por Xesús Acuña, os que dalgunha maneira se ían responsabilizar da organización discutiron acaloradamente de se celebrar a Romaxe e se facelo con ou sen eucaristía. Acuña citounos para a xuntanza e el foi

**Ouvín o que
xamais me
imaxinei. Estaba
convencido que
éramos unha
especie de seita
diabólica**

o aguerrido defensor. Estivemos alí ata as tantas da noite sen avanzar nada. Cada vez viamos menos luz, pois para colmo os cigarros consumíronse por centos e o fume apagaba a claridade do teito e da cabeza. Recordo aquela reunión como unha auténtica borra-

cheira. Acabou quedando todo no aire. A exame. Disposto para o repenso. Chamoume a atención a sinceridade do párroco de Marín (o que había daquela). Dixo pouco máis ou menos: “eu aínda non acabo de comprender ben o que pretendedes coa Romaxe. Non me sinto implicado. Por iso a min tampouco me pide o corpo enfrontarme co arcebispo por este motivo”. Outros tiñan as cousas máis claras. Xesús, ao seu xeito, esixía compromisos. Fixaron data para unha nova reunión na que finalmente se acordou seguir adiante coa Romaxe pero sen eucaristía. Sentíanse as presións e o medo non collía corpo.

Seita diabólica

Polo 20 de xullo chámame por teléfono Germán Alonso, Secretario da Conferencia Episcopal galega. Quere falar comigo. Proponme vernos en Vilalba para así andar o camiño a medias (el vivía en Lugo). Eu ofrézome a ser acollido na súa casa. O café era negro e, ao visto, os espíritos tamén. Ouvín o que endexamais me imaxinei. Estaba convencido que éramos como unha especie de seita diabólica que pretendía destruír a Igrexa desde

dentro. Todo canto ideabamos eran artimañas con esa finalidade. Eu reaccionei como puiden. Como non me collían na cabeza tales barbaridades, atopábame case desarmado. Como vas dialogar cun interlocutor deste calibre? O café axudou a ir recompoñendo a desfeita como ben se puido. Intentei facerlle ver que hai que estar abertos a novas ideas e recordeille algúns casos nos que o avance da historia desfixo as condenas e anatemas. Penso que todo quedou tal como estaba. Aínda que eu neguei e reneguei as súas afirmacións, estou seguro que seguía convencido que tiñamos cornos e malísimas intencións.

Despois de tantos anos empezo a cavilar que Germán e os bispos quizabes non estaban de todo trabucados. É evidente que pensaban iso de nós. É tamén evidente -para nós- que non

tiñamos esa idea do noso traballo. Pero dándolle voltas e revoltas hai cachos de verdade por ambos lados. Pretendíamos que nacesse outra Igrexa. E, para que abrochase a nova, tiña que morrer a vella. Cadra polo tanto co que matinaban os bispos. Se as nosas angueiras os desacougaban, era porque notaban que se estaban a mover os cementos da vella Igrexa. Algo nacía fora do seu útero e fuxía do seu control. Segundo eles, o comezo da fin. Nós non eramos conscientes de tanto. Pecabamos de cándidos e inocentes. E, por suposto, que non tiñamos tratos secretos cos marxistas nin cos masóns, e menos aínda co dos cornos.

Suquía movendo os fíos

Polo que logo direi deduzo que Germán informou aos bispos do contido da entrevista. Iso lévame a pensar que a iniciativa de chamarme tivo

que deberse a algún recado recibido de Suquía. Así todo parece ter unha certa "lóxica". Digo isto porque o día primeiro de agosto celebrouse en San Sadurniño a ordenación sacerdotal de Enrique Barro Sabín, oficiada por Araúxo. Ao rematar a cerimonia saín para os claustros do mosteiro; alí tiñamos preparado unha gran comida "familiar" para centos de persoas. Danme

**Pretendíamos
outra Igrexa.
E, para que
abrochase a nova,
tiña que morrer a
vella**

Lembranzas de Romaxe

ROMAXE DA LAGOA DE CASTIÑEIRAS

aviso de que vaia a sancristía onde me espera o bispo. Inocente de min! Fun alá pensando que me ía felicitar polo ben que saíra a celebración. Cando chego onda el, aséstame apuntando co dedo: “dime o Sr. Arcebispo que che diga que el non prohibe a ninguén ir á Romaxe”. Por pouco me desmaio. Nin na Romaxe pensaba. Creo que me puxen nervioso. Como o bispo notou que eu estaba algo ido, volveu repetir a mesma sentencia para asegurarse que o recado estaba ben dado e que eu o recollía axeitadamente. Semellaba un meniño repetindo ao pé da letra algo que deprende da nai.

O caso é que no mes de xullo o vigairo de Pontevedra fora transmitindo a prohibición de participar na Romaxe sen autorización. Suquía nun primeiro momento non daba a cara, pero todos sabían de onde saían as ordes. Despois foi máis determinante e duro, como proba a entrevista da que Rubén Aramburu fala en Irimia.

Alta tensión

Cómpre lambrar que na festa do apóstolo dese ano, 1981, producírase un auténtico escándalo con motivo da ofrenda na Catedral de Santiago. O oferente, Tenente Xeneral Fernández Posse, dixo barbaridades diante da cara impávida de Suquía e dos demais bispos. Todos os medios fixéranse eco das palabras alí proferidas. Comentouse que o mesmo ministro lle chamou a atención polo seu discurso combativo, catastrofista e esaxerado.

Tamén a primeiros de xullo publicara *La Voz* (na revista dominical) unha longa reportaxe sobre un Santuario Mariano preto da Coruña no que, conforme afirma o propio crego, recollían intencións de misas que se “pagaban” a 25.000 pesetas que despois se mandaban á Catedral de Santiago para ser “celebradas” alí. Díciáanse tamén outras lindezas ben destacadas na revista.

Con estas armas empecei o diálogo con Araújo. Recoñezo que fun duro, ou cando menos moi serio. El recuou. Saqueille a relucir o da ofrenda. “Si, pero é que nos pillou a todos por sorpresa”. “Pois -díxenlle- Suquía tiña a resposta ben fácil. Non precisaba nada máis que volver a ler o Evanxeo diante dos fociños do oferente. Quedaría de marabilla.” Asegureille que moito maior escándalo armaran todos eles na santísima catedral que nós nos montes de Galiza coa bendita Romaxe; que non acababamos de entender por que tanto se preocupaban polo que faciamos sendo que se desentendían doutros feitos que si que tiñan que preocupalos. E aquí aproveitei para sacar o caso dese Santuario de que falei antes. Díxome que non estaba sabedor diso. Daquela remachei que son sabedores do que lles dá a gana, sendo que hai cousas ben máis preocupantes na Igrexa que a Romaxe, e seguen a durmir tranquilos. Ofrecínme a ir pola Revista por aquilo de “onde letras falan barbas calan”. Non fixo falla. Díxenlle tamén o que xa saíra na conversa con Germán:

que non eramos tan irresponsables como crían, pois de feito este ano pensouse e repensouse moito o celebrar ou non a eucaristía (eu xa sabía que non ía haber celebración eucarística, pero non llo dixeran). No fondo deume pena de D. Miguel. Sei que me tiña aprecio e afecto. Así o demostrou cando quixo mandarme para Viveiro. Pero estas historias (a mesma Romaxe dos Peares, a liorta sobre Boa Nova...) non o aumentaron. Daquela deume a impresión que o deixei desarmado. Cumpriu co recado, pero non quedou a gusto. Notábase. Na conversa nunca se puxo en contra da Romaxe. El o que quería era que quedara claro que o “Sr. Arcebispo lle dixera que me dixera” que el non prohibía ir á Romaxe.

**En xullo o vigairo
Pontevedra fora
transmitindo a
prohibición de
participar na
Romaxe**

Hai algo de extraordinario no feito de que a cultura cristiá louve a figura do meniño Xesús. Ese Deus bebé, que provoca un amor enraizado no máis puro da natureza humana, sintetiza no seu berce a profunda revolución que o cristianismo levou a cabo a respecto da tradición xudaica.

Por vez primeira, a imaxe e a palabra de Xesús puxeron a énfase no amor de Deus, e non no seu poder; por primeira vez, as sociedades humanas foron chamadas a inclinarse non ante o señor do lóstrego ou ante un tirano a cabalo, mais perante a extrema fraxilidade dun meniño acabado de nacer. Un meniño pobre parido nunha corte e un home fraco torturado ata a morte son as principais imaxes que nos faremos de Cristo. A súa adoración é un convite verdadeiramente subversivo a santificar a vulnerabilidade, que é -se cadra- o único que compartimos todos os seres humanos.

As culturas de influencia católica -e significativamente a galega- enxalzan a carón do neno a figura da súa nai. O fillo de Deus podería ter vido á terra xa adulto e transportado por un resplandor divino, mais a historia quere comezar cunha muller santa que empreña.

A grande festa do cristianismo podería ter sido en conmemoración do bautizo de Xesús por parte de Xoán, mais éo na lembranza de que María o pariu en Belén. É unha maneira fermosísima de simbolizar o papel central que a maternidade xoga na Vida.

Acontece, porén, que ese papel esta cada vez máis ausente das vidas que constrúe a moderna sociedade de consumo, onde a referencia simbólica da sagrada familia foi substituída pola do eterno adolescente. Por primeira vez

na historia, a adolescencia -esa idade na que non se é nin rapaz nin adulto, na que non se está suxeito nin á autoridade dos pais nin á responsabilidade dos fillos, caracterizada por unha ausencia de vínculos fortes- tense erixido no modelo social do que é unha vida desexábel.

O que define o adolescente é que nin coida de ninguén nin necesita xa ser coidado por ninguén, e o seu atractivo actual fica patente no feito - antropologicamente asombroso- de que tanto

**o Nadal é un convite
subversivo a santificar
a vulnerabilidade, que
é o que comparte toda a
humanidade**

unha crianza de 10 anos como unha persoa de 40 queiran vestirse, comportarse e vivir coma se tiveran 20. Casualidade ou non, no noso mundo moderno as nenas e nenos son cada vez menos infantís e os adultos cada vez menos sabios, e a forma de vida que colma as aspiracións da maioría parécese bastante á dun universitario nun habitar de estudantes: impugnando toda autoridade, gastando sen sentido, comendo mal e destruíndo o lugar que habitamos sen importarnos como o encontrarán os que virán despois. Se é que nos apetece que veñan. Porque resulta que a sociedade máis consumista de todos os tempos é tamén a que menos crianzas pare e coida, e non é por acaso. Aínda haberá quen pense que no noso país a natalidade é baixa por motivos económicos, sen prestar atención á escala de valores perversa dunha xeración entre a que está mellor visto renunciar a ter fillos do que renunciar a viaxar.

A crise da natalidade é máis do que un problema demográfico: é un problema antropolóxico, con causas e efectos nos valores, o sentido e a forma de vida de toda unha sociedade. O que o cristianismo expresa resaltando o carácter divino dunha nai que pare feliz no medio da adversidade, o obstetra Michel Odent explicouno en termos bioquímicos (porque hoxe entendemos mellor a linguaxe científica

que a simbólica): o noso mundo ten déficit de oxitocina (a hormona que se segrega durante o parto e o aleitar, responsábel da promoción de comportamentos de coidado e cooperación), e exceso de adrenalina (a hormona que nos dispón para a competición e a fuxida, e cuxa segregación inhibe o parto natural). O consumo é a vía que o capitalismo habilita para canalizar de forma lucrativa esa ansia impulsiva de competir permanentemente contra o veciño, contra o irmán, contra un mesmo. Mais consumir é, case etimoloxicamente, o contrario de coidar.

A celebración do Nadal chámamos a facer dos coidados o centro da Vida. Por iso un centro comercial é o antagonista simbólico daquel portal de Belén. As nenas e os nenos, que sempre ocuparon un lugar privilexiado na festa, encarnan a vulnerabilidade e o futuro, así como a promesa de mellora e salvación. O Nadal é, en definitiva, unha data especialmente indicada para tomarmos conciencia das cousas fráxiles e fermosas que nos fan humanos (os corpos, as relacións, as culturas, os territorios...), e dar grazas a Deus pola oportunidade que nos brinda de conxurarnos para vivir amándoas e coidándoas con colos, abrazos e, se for necesario, uñas e dentes.

Miguel Garcia

(Preso independentista galego)

Prisión da Lama

o mundo ten déficit de oxitocina (a hormona do coidado), e exceso de adrenalina (a hormona da competición)

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Mesa de redacción: Daniel López Munoz, Luis Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Tareixa Ledo Regal, Clodio González Pérez, Xabier Blanco, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu Molet, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucía Santiago Díaz, Baldomero Iglesias Dobbario (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medin, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Engracia Vidal Estévez, Manuel Arca e J.M. Barca López.

Corrección lingüística: Lidia Campos Chan, Luis Aldegunde.

Recepción de artigos e colaboracións en: irimia@irimia.gal

Subscripcións: Apdo. 296 - 15704 Santiago de Compostela.

Telf.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal

Ordinaria: 30 Euros, de Apoio: 45 Euros. Cota de socio: 3 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista:

irimia@irimia.gal

Conta: Fiare Banca Etica

ES10 1550 0001 2500 0078 9628

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 650 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado

Actividade subvencionada pola

Deputación DA CORUÑA

Festa do Lume 2021: A COVID-19 manda (segue mandando)

A directiva de Irimia, á vista da situación epidemiolóxica e a evolución que se agarda -cando menos até finais da primavera- **non convoca a Festa do Lume 2021**. Adíase a Asemblea da Asociación ao verán, concretamente ao sábado 10 de xullo de 2021.

Aproveitaremos tamén este tempo tan especial para iniciar un proceso participativo de discernimento e revisión sobre o quefacer de Irimia, un proceso do que vos manteremos informados/as. Con respecto á Romaxe, a intención é manter para 2021 a convocatoria en Arzúa. Confirmaremos.

Irimia e o Consello da Cultura Galega acordan dixitalizar o fondo documental da Asociación

Despois de varias xuntanzas preparatorias, estase a ultimar un convenio de colaboración entre o CCG e Irimia para a recuperación, clasificación e dixitalización dos fondos documentais da Asociación ao longo dos seus corenta anos de historia.

Iso supón un esforzo polas dúas partes. É moito o material dispoñible, agora disperso, referido ás Romaxes, á revista, ás xuntanzas en diversos formatos (cruceiros, irimianzas, festas do lume, asembleas), publicacións propias, etc. O resultado final de todo o traballo formaría parte dun repositorio dixital accesible para o público en xeral. Sería logo unha pequena achega para esa memoria colectiva de Galicia que, afortunadamente, se está a construír.

Facemos un chamamento aquí, con esta nota de Bea a de Estrella, en nome da directiva de Irimia

Que a luciña siga acesa

Bea a de Estrella (directiva de Irimia)

«Esa moitedume de luciñas representa o pobo, que nunca nos traicionou, a enerxía colectiva, que nunca perece, i en fin, a esperanza celta, que nunca se cansa. Esa infinda moitedume de luciñas e vagalumes representa o que nós fomos, o que nós **somos e o que nós seremos sempre, sempre, sempre**». (Alba de Gloria, Castela)

Lémbrome hai xa máis dunha década, entrar no faiado dun bo amigo, que me dixo que tiña un material audiovisual que ía tirar, e que ao mellor servía para esas cousas nas que andaba de recuperar a memoria deste país a través de audios, espistolarios, cintas de vídeo. A verdade é que entre aquelas xoias había unhas gravacións inéditas da nosa música; o seu avó trouxera os discos en Arxentina e así chegaran ata aquí, e esmorecían nese faiado. Esos discos están hoxe dixitalizados e forman parte da nosa historia e podemos escoitalos e gozar deles.

Dende esta ventá ao mundo, podemos reconstruír a nosa historia, a historia Irimega, os seus comezos, as romaxes, as fotos, a vida compartida ...e para construíla precisamos de todos vós. Un cartel, unha foto, unha casete, un vídeo por moi pequeno que que vos pareza, por moi pouco interese que pensedes que teña, ... pode valer. **Pedímosvos que se tedes algo que considerades de interese mandedes un aviso a este correo electrónico: irimia@irimia.gal**. Por suposto o material dixitalizado será entregado de volta despois da dixitalización, e teredes tamén a copia do que deixastes en dixital.

Irimia forma parte da historia do noso país. Mulleres e homes, comunidade que sente e vive dende hai moitos anos, legado para os que veñen que non podemos deixar que se perda. É o compromiso de cada un de nós preservar, coidar e legar a memoria da xente toda que formou parte da historia de Irimia.

Falando da lingua

Lidia e Valentina

Aos contos no camiño...

“Canto máis ter, máis humilde ser”. Este é o regaliño da nosa lingua que temos para vós neste Nadal, mergullado no coronavirus, neste Coronadal, como ben o bautizou Daniel, un dos nosos ilustres irimegos. Ai! Se se lle ocorre a algún ilustre académico este neoloxismo, seguramente en breve o incluíran no Dicionario da Real Academia Galega (DRAG)... Pois si, estoutro día estivemos cunha muller de Dorrón, aí cerca de Raxó, en Pontevedra, que nos agasallou con este refrán. Nós non o coñeciamos e pres-tounos ben!

E falando de incluír novas palabras no dicionario, sabedes que acaban de incluír no Diccionario de la Real Academia Española a palabra “finde”? Figura como un coloquialismo de “fin de semana”, pero aí está, aceptado e incluído. Xa sabedes como é o conto: Tras de maio vén san Xoán e mais cando a barba do teu veciño vexas cortar, por a túa a remollar... No DRAG aínda non o incluíron, pero logo, logo... Ben é certo que iso é fala viva, que a xente, sobre todo a máis nova, di así, pero a nós

nos gusta de todo... Se imos así, dentro de nada terán que elaborar un suplemento para o dicionario con todas as palabriñas que se cortan, recortan e deforman, se as dan por boas...

Gardando a distancia de seguridade, evidentemente, estoutro día falabamos cunha muller para citala para un estudo por isto do coronavirus. O caso é que, como non podía ser doutro xeito, nós falámoslle na nosa lingua e ela, despois de nos escoitar atentamente, cando rematamos de falar, díxonos: “Mirad, perdonad que os diga, pero ¡qué gusto me da escucharos hablar en gallego! ¡Qué bonito así, con ese seseo y con esa gheada! Yo es que no lo hablo, claro, yo hablé desde niña el castellano, pero me encanta, yo solo digo “ghato” y “cociña”, y mis hijos se ríen!, ¡pero me gusta! ¡Ay, qué bien lo habláis!”. Tamén gusta oír estas cousas, pero... (e o noso amigo Pedro di que

todo o que vai antes do “pero” é mentira... Aí queda...).

Pasade un bo Nadal, distinto, ben é certo; así e todo, non vos amarguedes, para o ano hai outro, e antes hai máis días, o caso é chegar alá! Coidádevos moito!!! Máscaras, distancia de seguridade, lavado de mans, por favor!!!

Confiamos no 2021...

O fachineiro da lingua

Non podo respirar

O primeiro que fixo o Partido Popular ao volver á Xunta no 2009, logo da breve paréntese, foi poñer o xeonllo encima da gorxa da lingua galega. A iso chamoulle Decreto de plurilingüismo. Os datos de uso do galego na xente nova son arrepiantes para o noso idioma, o que non impide aos nosos gobernantes presumir do ben que nos vai con este equilibrio lingüístico, no que é legal dar clases de matemáticas en inglés pero ilegal facelo en galego. Tamén é máis doado atopar a agulla no palleiro ca un galegofalante nun colexio de cidade. Pero o PP está moi preocupado polo castelán e por iso se apresurou a levar ao Parlamento unha proposición para protexelo aínda máis. Nestes tempos tanto ten o que un goberno faga ou como sexa a realidade: o caso é o *framing*, o que un diga e como se traslade aos medios e ás redes. E se os medios din que o PP está en contra da eliminación do castelán como lingua vehicular xa está todo perdido. Se non conseguimos facer entender que do que se trata é de protexer

as linguas en perigo de desaparición, coma o galego, non hai nada que facer. Non sei se xa chegamos ao punto de non retorno lingüístico, pero calquera que vexa que se fala nas aulas de Galicia e despois comprobe como actúa o noso goberno, comprenderá que andamos cerca.